

Інна Іванівна ТИНСЬКА

аспірантка,
кафедра менеджменту та публічного управління,
Тернопільський національний економічний університет
E-mail: 4arivna@gmail.com

ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО У ФОРМУВАННІ ТА ВИКОРИСТАННІ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ: ЕКОНОМІКО-АНАЛІТИЧНА ДІАГНОСТИКА

Тинська, І. І. Державне підприємництво у формуванні та використанні фінансових ресурсів України: економіко-аналітична діагностика [Текст] / Інна Іванівна Тинська // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. – Том 24. – № 1. – С. 71-78. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. У статті розглянуто структурну декомпозицію державних фінансів України та висвітлено проблему ігнорування ролі державного підприємництва у бюджетотворенні. Відображено його внесок у наповнення дохідної складової Державного бюджету, який склали сплачені державними підприємствами обов'язкові платежі, нараховані на частину отриманого чистого прибутку. Надано характеристику напрямкам використання бюджетних коштів, у тому числі і державними підприємствами, виділених на реалізацію функцій держави.

Мета. Метою роботи є вивчення сучасної фінансової ситуації в Україні та впливу державного підприємництва на її подальший стан.

Метод (методологія). Методологічним підґрунтям дослідження є сукупність аналізу, порівняння, синтезу та узагальнення статистичних даних, а також системний підхід, застосований при опрацюванні теоретичного матеріалу.

Результати. На основі теоретико-статистичної інформації виявлено недоліки у формуванні фінансових ресурсів держави за участі державного підприємництва та запропоновано шляхи їх врегулювання.

Ключові слова: державне підприємництво; бюджет; фінансові ресурси держави; чистий прибуток.

Inna Ivanivna TYNSKA

PhD Student,
Department of Management and Public Administration,
Ternopil National Economic University
E-mail: 4arivna@gmail.com

STATE-OWNED ENTREPRENEURSHIP IN FORMATION AND CONSUMPTION OF UKRAINIAN FINANCE RESOURCES: ECONOMIC AND ANALYTICAL DIAGNOSTICS

Abstract

Introduction. The structural decomposition of Ukrainian state finances and the problem of ignoring state-owned entrepreneurship role in budget creation process have been shown in the article. Its contribution in the revenues of state budget is defined through taxes and obligatory payments, paid by state-owned enterprises. The wide characteristics of using budget financial resources in order to fulfill state functions are shown as well, including budget financing of state-owned companies activities.

Purpose. The purpose of the article is to analyze the existing financial situation in Ukraine and to examine the state-owned entrepreneurship influence on its further development.

Method (methodology). Methodological basis of the research is grounded by the following methods: method of analysis, method of comparison, method of synthesis and method of generalization for processing statistical data. Systematical approach is used while working with theoretical materials.

Results. The analysis of theoretical and statistical resources has helped to find out some faults which are connected with the formation of the state finances by the state-owned entrepreneurship.

Keywords: state-owned entrepreneurship; budget; financial resources of the state; net profit.

© Інна Іванівна Тинська, 2016

Вступ

Проблема обмеженості бюджетних ресурсів та недосконалості процесу фінансового забезпечення держави для виконання нею функцій у повному обсязі розглядається через призму фінансово-бюджетного регулювання, яке становить невід'ємну складову системи державного управління національною економікою.

Ключові аспекти функціонування державних фінансів як головної ланки фінансової системи держави у взаємозв'язку «суспільство-держава-економіка» наведено у працях вітчизняних та зарубіжних науковців [1; 2; 7; 9; 11; 12].

Незважаючи на наявність широкого спектру теоретико-методологічних напрацювань передових вчених сьогодення щодо трактування багатоаспектності сфери державних фінансів, маловивченою залишається роль державного підприємництва у формуванні фінансових ресурсів держави, що дозволяє стверджувати про актуальність та дискусійність обраної теми дослідження.

Мета та завдання статті

Пізнання новітньої парадигми державних фінансів у контексті державного підприємництва як джерела фінансування суспільно необхідних видатків вимагає виконання комплексу завдань, який передбачає:

- розгляд концептуальної основи сучасного вчення про державні фінанси;
- аналіз виконання Державного бюджету в динаміці на основі характеристики: внеску державного підприємництва у формування його дохідної частини за окремими статтями; обсягів бюджетних видатків з метою реалізації функцій держави;
- внесення пропозицій щодо подальшого вдосконалення використання державного підприємництва як інструменту держави з управління національною економікою з метою фінансового оздоровлення ситуації в країні.

З огляду на зазначені завдання, метою нашої роботи є пошук аргументів, що підтвердять значущість державного підприємництва у підтримці фінансової стабільності і дозволять реанімувати систему фінансових відносин між державою та державними підприємствами загалом.

Виклад основного матеріалу дослідження

Державні фінанси як адаптивний інституційний регулювальний механізм ґрунтуються на теорії суспільного вибору та теорії суспільних фінансів, основоположниками яких є Р. Масгрейв та Дж. Б'юкенен.

Перший з них розглядав державу як максимізатора бюджетних доходів на засадах дотримання взаємозв'язку між мораллю, етикою та економікою. Його авторська антологія теорії суспільних фінансів базувалася на теорії фіскального федералізму, теорії трансфертів, теорії оподаткування і полягала у чіткому розподілі функцій з оподаткування та здійснення державних видатків на усіх рівнях [11, с. 13-14].

Вчений вважав, що держава задовольняє суспільні потреби належною мірою (на основі тріади функцій фіскальної держави: розміщення, розподілу і стабілізації), а окремі недоліки можна вирішити, використовуючи механізм фіскального федералізму, з чим не погоджувався його опонент Дж. Б'юкенен. Уперше застосувавши методи економічного аналізу до організації держави, що стало поштовхом для формування конституційної економічної теорії, він зумів виявити недоліки держави та порівняв її з Левіафаном, який першочергово реагує на потреби політичної еліти [11, с. 15-18].

Плюралізм наукових думок простежується від кейнсіанського до класичного підходів, однак, з огляду на зростання ролі держави у вирішенні соціально-економічних проблем та необхідність забезпечення населення суспільними благами за допомогою бюджету та фіску, квазіанархічні лібертаріанські ідеї, що відхиляють позитивний потенціал будь-якої колективної дії, втрачають свою підтримку у наукових колах.

Формування та розподіл бюджетних ресурсів становлять економічне підґрунтя функціональної ефективності держави, а тому суть дефініції «державні фінанси» слід розглядати у багатоаспектному ракурсі, а саме [1, с. 14; 2, с. 205; 9, с. 72-75]:

- як суспільно-політичне утворення, призначення якого є монофункціональним;
- як складову господарського механізму, котрий містить державне підприємство (ДП), відносини власності, розподіл та перерозподіл ВВП, контроль за рівнем сукупного попиту, фінансово-бюджетну політику держави, тощо;
- як об'єктивне економічне явище, пов'язане із сукупністю фінансових відносин держави та суб'єктів економіки з приводу розподілу та перерозподілу частини вартості ВВП між усіма учасниками відтворювального процесу;

– як запас фінансових ресурсів, який відновлюється в результаті управлінсько-регуляторної діяльності держави.

У контексті названих обставин ДП виступає засобом для якнайшвидшої ідентифікації суспільних потреб, інструментом щодо їх задоволення, а також матеріальної базою держави, що може бути мобілізована в найкоротший термін.

Його роль та значення полягають в тому, що, з одного боку, державні підприємства як платники загальнодержавних податків та зборів формують дохідну частину Державного бюджету України (ДБ), а з іншого, навпаки є одержувачами бюджетних коштів, діяльність яких повністю або частково залежить від обсягів одержаних державних грантів і субсидій, сум видатків бюджету, спрямованих на виконання делегованих їм державою функцій.

Загалом сукупний обсяг доходів ДБ зростає, проте сповільненими темпами. Як приклад, у 2013 р. до ДБ надійшло доходів на суму 337617,6 млн. грн., коли у 2014 р. – 354966,2 млн. грн., що лише на 4,9% більше, ніж за попередній рік (рис. 1). Проте у 2015 р. спостерігалось суттєве збільшення доходів ДБ (354966,2 млн. грн.) на 33,6% порівняно з 2014 р.

Основу доходів ДБ становлять податкові надходження, частка яких у середньому за досліджуваний період дорівнювала 75,7%, що в 3,3 раза більше за питому вагу неподаткових платежів. Обсяги останніх зростають, коли спостерігається брак податкових відрахувань, що простежується на рис. 1.

Рис. 1. Формування доходів держави з податкових, неподаткових та інших надходжень у 2005-2015 рр., млн. грн. *

* Побудовано автором на основі [3; 10, с. 49-50]

Нарахування доходів здійснюється з використанням механізмів податкового регулювання, зокрема, шляхом відрахування частини чистого прибутку (ЧП) державних підприємств до ДБ (в межах 30-50% ЧП) та фонду на виплату дивідендів (не менше 30% ЧП в сумі, рівнозначній державній частці у статуті господарського товариства) [6].

У табл. 1 відображена динаміка отримання державними підприємствами ЧП та здійснення відповідних відрахувань до державного бюджету. Очевидно, що ЧП є нестабільною величиною, а тому розміри відрахувань до ДБ варіюються.

Наведені дані показують, що державні підприємства, окрім сплати поточних податків та зобов'язань, здійснюють погашення податкової заборгованості, обсяги якої були значними в період 2008-2010 рр. (у 2005-2007 рр. її розмір склав 5271,7 млн., коли в 2008-2010 рр. – 13578,2 млн. грн., що обумовлено отриманим чистим збитком та недостатністю власних коштів для виконання податкового обов'язку, які були рекордно малими у зазначені роки: 3425,9 млн. грн. та 636,2 млн. грн. відповідно). Починаючи з 2011 р., ситуація дещо покращилася, адже державні підприємства у своїй сукупності отримали ЧП, що позитивно позначилося на інших показниках.

Соціальна роль ДП виявляється через сплату внесків до державних цільових фондів. Загалом у період 2008-2010 рр. динаміка відрахувань мала зростаючий характер (61049,1 млн. грн., що на 26507,6 млн.

грн. або на 43,4% більше, ніж за 2005-2007 рр.), коли з 2011 р. їх обсяги скоротилися, однак дані за 2013 р. наведені частково, а за 2014-2015 рр. наразі відсутні, що обмежує повноту аналізу. Інші базові платежі державних підприємств до ДБ наведені у табл. 2.

Таблиця 1. Чистий прибуток (збиток) державних підприємств та основні статті відрахувань до державного бюджету за період 2005-2015 рр., млн. грн. *

№ п/п	2005-2007 рр.	2008-2010 рр.	2011-2013 рр.	2014-2015 рр.
1. Чистий прибуток (збиток)	15465,8	-4840,9	27722,6	122375,0
2. Відрахування частини чистого прибутку державними, казенними підприємствами, їх об'єднаннями та дочірніми підприємствами	3656,6	3425,9	5553,5	6031,8
3. Відрахування до фонду дивідендів господарськими товариствами, холдинговими компаніями, їх дочірніми підприємствами	1430,0	636,2	1191,7	4393,9
4. Погашення податкової заборгованості	5271,7	13578,2	6205,1	0
5. Внески до державних цільових фондів	34541,5	61049,1	40048,5**	0
5. Загальний обсяг сплати поточних податків та зобов'язань до державного бюджету	68262,3	107061,8	101815,1**	0

*Сформовано автором на основі [4; 8]

**Дані наведено за III квартали 2013 р.

Рекордна сума приватизаційних доходів отримана у 2015 р. (63820,6 млн. грн.), хоча, як не парадоксально, її частка у структурі державних доходів виявилася найнижчою за досліджуваний період (11,95%). За активної фази реформи відносин власності їхня питома вага дорівнювала 25,4%-29,3% (2006- 2007 рр.).

Надходження коштів від оренди державного майна за останні роки наростило свої обсяги, проте це ніяк не позначилося на їхній частці в загальному підсумку доходів, яка закріпилася на рівні 0,2-0,3%. Відрахування до фонду дивідендів не перевищило 0,1% від загальної суми доходів, що свідчить про неефективність дивідендної політики господарських товариств з державною часткою в їх статутному капіталі.

Державні підприємства сплачують також податок на прибуток, обсяги надходжень якого до бюджету мають нерегулярний характер. Якщо у 2009- 2010 рр. його частка у сукупному доході ДБ становила 3,5-3,7%, то вже у 2013- 2015 рр. – лише 0,3-0,8%. Загалом, перерахування необхідних до ДБ платежів відбувається з року в рік нижче рівня запланованих показників, що є тривожним сигналом та потребує нагальних дій, які дозволять попередити поглиблення дисбалансу між його доходною та видатковою частинами.

Відсутність достовірної інформації про реальну кількість суб'єктів державної форми власності, фінансово-економічні результати їх діяльності, обсяги сплачених обов'язкових платежів ускладнює дослідження усіх аспектів ролі ДП у бюджетотворенні. Відповідно до звітів Рахункової палати України, упродовж 2011-2014 рр. спостерігалася ситуація зі збільшення суми боргу державних підприємств перед ДБ, яка станом на 01.01.2014 р. дорівнювала 85,0 млн. грн. [5].

Як результат, державна влада активувала процес інвентаризації об'єктів державної власності, що спровокувало пришвидшення приватизації державних підприємств. Також додалися недоліки в адмініструванні доходної частини державного бюджету у 2014 р., зокрема: недооплата до бюджету нарахованих обсягів стягнень (1922,6 млн. грн. або 65,3%); несвоєчасне або не в повному розмірі перерахування до бюджету дивідендів, що належать державі (596,0 млн. грн. або 20,2%); неналежний рівень контролю з боку податкових та митних органів (406,0 млн. грн. або 0,7%) [5].

Попри те, що державні підприємства сплачують відповідні платежі до ДБ, їх діяльність частково, а деяких і повністю, фінансується за рахунок бюджетних коштів з метою виконання поточних завдань, ліквідації дисбалансів економічного розвитку та забезпечення економічного зростання, вирішення соціально-економічних проблем і низки інших, котрі відображені у функціональній класифікації видатків бюджету.

Загальна сума видатків ДБ, як і доходів, зростає, що підтверджує рис. 2. У 2014 р. їх обсяг дорівнював 299616,8 млн. грн., коли у 2013 р. – 287607,7 млн. грн., тобто відбулося зростання на 4,0%, що лише на 0,9% менше від аналогічного показника для доходів ДБ. У 2015 р. обсяг видатків склав 576848,4 млн. грн., що на 48,1% більше за результат 2014 р. та на 14,5% – від суми отриманих доходів (бюджет є дефіцитним).

Таблиця 2. Динаміка відрахувань основних платежів до державного бюджету України за результатами діяльності державних підприємств у 2006-2015 рр., млн. грн. *

Показник	Надходження коштів від приватизації державного майна	Надходження коштів від оренди державного майна	Надходження дивідендів	Надходження від сплати податку на прибуток підприємств і організацій, що перебувають у державній власності	
2006	1.	131946,0	131946,0	131946,0	131946,0
	2.	38638,9	328,4	938,7	-
	3.	29,3%	0,2%	0,7%	-
2007	1.	161587,5	161587,5	161587,5	161587,5
	2.	41097,2	504,1	263,9	4428,3
	3.	25,4%	0,3%	0,2%	2,7%
2008	1.	224020,9	224020,9	224020,9	224020,9
	2.	41577,9	682,6	273,82	5534,4
	3.	18,6%	0,3%	0,1%	2,5%
2009	1.	201931,3	201931,3	201931,3	201931,3
	2.	42385,1	655,2	401,4	7415,6
	3.	21,0%	0,3%	0,2%	3,7%
2010	1.	233990,5	233990,5	233990,5	233990,5
	2.	43478,6	606,3	251,78	8187,3
	3.	18,6%	0,3%	0,1%	3,5%
2011	1.	311898,2	311898,2	311898,2	311898,2
	2.	54959,0	854,8	594,04	8091,3
	3.	17,6%	0,3%	0,2%	2,6%
2012	1.	344711,4	344711,4	344711,4	344711,4
	2.	61722,3	1060,3	575,31	10611,5
	3.	17,9%	0,3%	0,2%	3,1%
2013	1.	337617,6	337617,6	337617,6	337617,6
	2.	63202,2	1054,3	421,5	1829,6
	3.	18,7%	0,3%	0,1%	0,5%
2014	1.	354966,2	354966,2	354966,2	354966,2
	2.	63669,1	983,9	487,8	1039,6
	3.	17,9%	0,3%	0,1%	0,3%
2015	1.	534700,0	534700,0	534700,0	534700,0
	2.	63820,6	1214,9	301,0	4164,0
	3.	11,9%	0,2%	0,1%	0,8%

*Сформовано та розраховано автором на основі [3; 4; 8], де: 1. – загальна сума доходів ДБ; 2. – сума надходжень відповідного показника; 3. – частка окремого показника у загальній сумі доходів ДБ, %.

Як і раніше, значна частка витрат спрямована на виконання державою її соціальних функцій. Однак у 2013-2014 рр. спостерігається їх вагоме скорочення, як і видатків на освіту та економічні функції, натомість суми витрат на оборону і виконання загальнодержавних функцій характеризуються тенденцією до зростання.

Державні підприємства як виконавці низки державних програм потребують фінансової підтримки. Як свідчить практика, необхідність у ній виникає тоді, коли рівень відрахувань з ЧП є доволі високим, що унеможлиблює комплексне виконання плану діяльності державного підприємства на поточний період. Незважаючи на це, зловживання та нецільове використання виділених бюджетних коштів притаманне державним суб'єктам господарювання.

Найбільші обсяги бюджетних порушень у 2014 р. були виявлені за такими напрямками: державна підтримка енергетичного потенціалу країни та промисловості (639,7 млн. грн.); охорона здоров'я (1040,0 млн. грн.); культура і спорт (1101,1 млн. грн.), наука і освіта (618,5 млн. грн.); дотримання нормативно-правового забезпечення бюджетного процесу та стан державних закупівель (384,8 млн. грн.); питання державної безпеки, обороноздатності держави та правоохоронної системи (158,3 млн. грн.); соціальні питання (314,9 млн. грн.) [5].

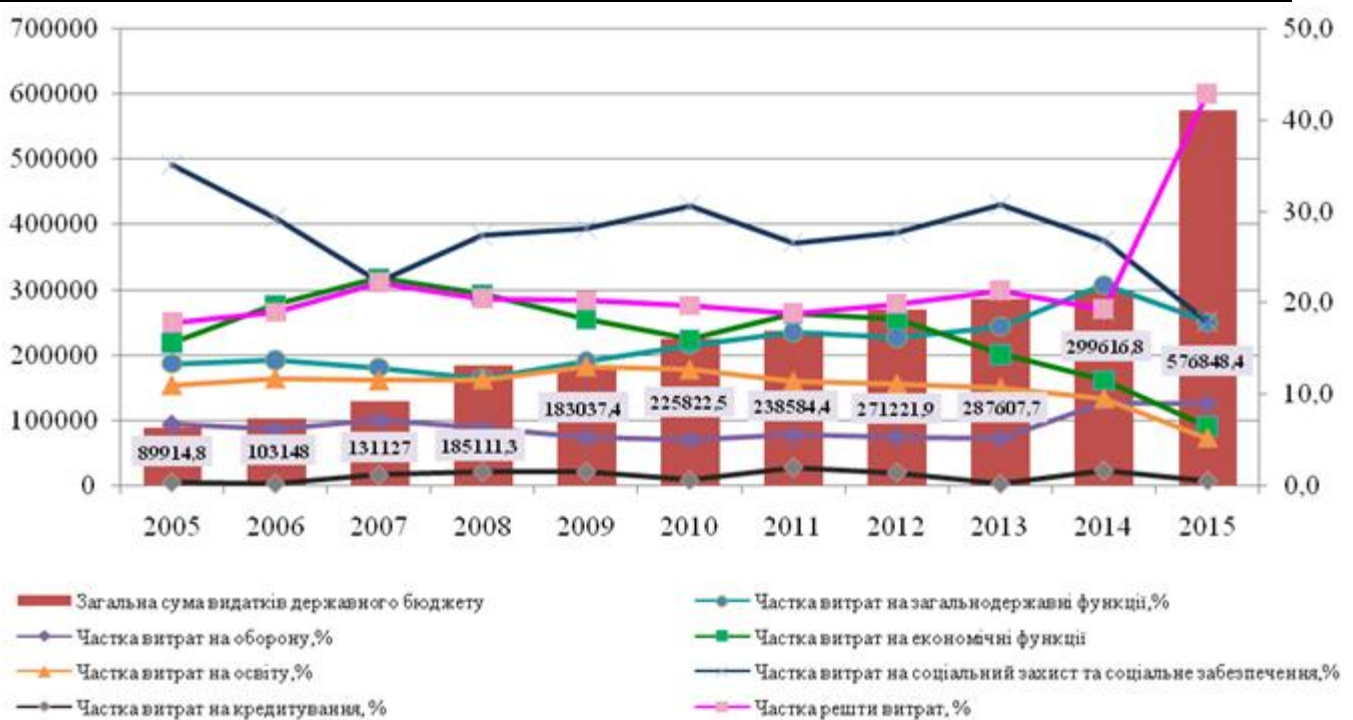

Рис. 2. Загальна сума державних витратків та за окремими видатками на забезпечення виконання державних функцій у 2005-2015 рр., млн. грн. *

* Побудовано автором на основі [3]

Зростання навантаження на центральний фонд грошових коштів було передбачено Р. Вагнером ще у 1893 р. та обумовлювалося впливом низки факторів, серед яких такі: структурні зміни в економіці; демократизація суспільства; зростання стурбованості питаннями соціальної справедливості; посилення взаємозалежності між різними секторами економіки; урбанізація і технологічні зміни [7; с. 44-45]. Нині їх перелік значно збільшився, що спричинене витратами на забезпечення успішної інтеграції у ЄС, усестороннє утвердження соціальної відповідальності бізнесу, подолання кризових та інфляційних явищ в економіці, посилення обороноздатності країни через військовий конфлікт з країною-сусідом, покриття боргових зобов'язань, тощо.

Цілком очевидно, що основним джерелом формування фінансового забезпечення виконання функцій держави є ресурси бюджету, хоча великий їх обсяг не завжди забезпечує ефективну діяльність держави. Констатуючи це, доцільно вказати на дослідження В. Танзі та Л. Шукнехта, які розглядали фінансування сфер суспільних послуг і дійшли до висновків, що збільшення витратів цієї сфери не покращує соціальних індикаторів. Ученим вдалося встановити певну межу, за якої зростання витратків для індустріально розвинутих країн у період 1870-1900 рр. було ефективним і становило 30% ВВП [12, с. 165-168].

Визначення такої реалістичної граничної величини є актуальним завданням сьогодні та претендує стати одним із ключових параметрів, який урахуватиметься при формуванні фінансового забезпечення держави і дозволить не допустити перевитрат.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Проведений аналіз фінансових відносин держави та ДП дозволяє зробити висновок про їх двосторонню неефективність. Так, рівень державного управління діяльністю державних підприємств є незадовільним, про що свідчать обсяги їх ЧП. Державні підприємства як платники обов'язкових податків та зборів виконують зобов'язання перед бюджетом не повною мірою, а тому держава стає функціонально неефективною та змушена сплачувати високі відсотки за борги минулих періодів.

З огляду на виявлені проблеми та необхідність стабілізації фінансової ситуації в країні, пропонуємо такі наступні дії:

- сприяння покращенню ділової активності суб'єктів державного сектора економіки, що дозволить наростити їх доходи та зменшить залежність від централізованого фінансування;
- формування цілісної дієвої системи з планування, виконання і контролю за нарахуванням та своєчасністю надходження частини ЧП державних підприємств та господарських товариств до ДБ;

- боротьба з нецільовим використанням бюджетних коштів, наданих державним підприємствам на виконання конкретних завдань;
- пошук оптимального співвідношення між джерелами формування необхідних ресурсів та напрямками їх використання;
- чітке визначення пріоритетів фінансування державних підприємств відповідно до векторів державної політики;
- оптимізація фінансового забезпечення шляхом здійснення постійного пошуку альтернативних джерел фінансування.

Послідовне виконання наведених рекомендацій дозволить реанімувати фінансове становище в країні та обґрунтовано підійти до реформи державного сектору економіки з огляду на важливість ДП у формуванні фінансових ресурсів держави.

Зважаючи на фінансово-економічну кризу в країні, актуальним за сучасних умов буде дослідження інноваційно-інвестиційного вектора діяльності державних підприємств як перспективного напрямку з нарощення їх власних та державних доходів.

Список літератури

1. Савчук, Н. В. Бюджетні пріоритети України у контексті суспільного вибору: монографія / Н. В. Савчук. – К.: КНЕУ, 2014. – 325 с.
2. Мельник, А. Ф. Державне та регіональне управління: навч. посібн. / А. Ф. Мельник, А. Ю. Васіна, О. П. Дудкіна; за ред. А. Ф. Мельник. – Тернопіль. – 2014 р. – 452 с.
3. Звіт про виконання Державного бюджету України за відповідний період [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>.
4. Звіт про результати роботи 100 найбільших державних підприємств України за 9 місяців 2015 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.slideshare.net/tsnua/100-9-2015>.
5. Звіт Рахункової палати за 2014 р. [Електронний ресурс]: Рахункова палата України. – К., 2015. – 198 с. – Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/category/16748561>.
6. ЗУ "Про управління об'єктами державної власності" з останніми змінами від 24. 05. 2016 р. №185-V [Електронний ресурс] // Верховна Рада України – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/185-16>.
7. Кириленко, О. П. Державні фінанси та людський розвиток: діалектика взаємозв'язку / О. П. Кириленко, О. І. Тулай // Фінанси України. – 2014. – №10. – С. 42-54.
8. Показники виконання фінансових планів суб'єктами господарювання державного сектору економіки за відповідний період [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://meold.kmu.gov.ua/minec/control/uk/publish/category/main?cat_id=50336.
9. Сідельникова, Л. П. Розбудова бюджетних ресурсів у контексті еволюції державотворення / Л. П. Сідельникова // Фінанси України. – 2014. – №8. – С. 70-84.
10. Статистичний щорічник України за 2014 р. / Держкомстат України. – К.: Техніка, 2015. – С. 49-50.
11. Суспільні фінанси і суспільний вибір: Два протилежних бачення держави: Пер. з англ. / Дж. М. Б'юкенен, Р. А. Масгрейв. – К.: Вид. дім "КМ Академія", 2004. – 175 с. – (Актуал. світ. дискусії).
12. Tanzi, V. Reconsidering the Fiscal Role of Government: The International Perspective / V. Tanzi, L. Schuknecht // American Economic Review. – Papers and Proceedings. – 1997. – Vol. 87 (May). – P. 164-168.

References

1. Savchuk, N. V. (2014). *Biudzhetni priorytety Ukrainy u konteksti suspilnoho vyboru*. Kyiv: KNEU.
2. Melnyk, A. F., Vasina, A. Y., Dudkina, O. P. (2014). *Derzhavne ta rehionalne upravlinnia*. Ternopil: Ekonomichna dumka TNEU.
3. *Zvit pro vykonannia Derzhavnoho biudzhety Ukrainy za vidpovidnyi period*. (2005-2015). Retrieved from <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>.
4. *Zvit pro rezultaty roboty 100 naibilshykh derzhavnykh pidpriemstv Ukrainy za 9 misiatsiv 2015 r.* (2016). Retrieved from <http://www.slideshare.net/tsnua/100-9-2015>.
5. *Zvit Rakhunkovoi palaty za 2014 r.* (2015). Retrieved from <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/category/16748561>.
6. *Pro upravlinnia ob'ektamy derzhavnoi vlasnosti*. (2016, May 24). Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/185-16>.
7. Kyrylenko, O. P., Tulay, O. I. (2014). *Derzhavni finansy ta liudskyi rozvytok: dialektyka vzaiemozviazku. Finansy Ukrainy*, 10, 41-54.
8. *Pokaznyky vykonannia finansovykh planiv sybiectamy hospodariuvannia derzhavnoho sektoru ekonomiky za vidpovidnyi period*. (2005-2015). Retrieved from http://meold.kmu.gov.ua/minec/control/uk/publish/category/main?cat_id=50336.

-
9. Sidelnykova, L. P. (2014). Rozbudova biudzhethnykh resursiv u konteksti evoliutsii derzhavotvorennia. *Finansy Ukrainy*, 8, 70-84.
 10. *Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2014 r.* (2015). Kyiv: Tekhnika.
 11. Biukenen, Dzh. M., Masgreiv, P. A. *Dva protylezhnykh bachennia derzhavy*. Kyiv: Vyd. Dim "KM Akademiia".
 12. Tanzi, V., & Schuknecht, L. (1997). Reconsidering the Fiscal Role of Government: The International Perspective. *American Economic Review*, 87, 164-168.

Стаття надійшла до редакції 02.06.2016 р.